

Mi lett belőled ifjú vegyész? – Turányi Tamás, egyetemi tanár, igazgató, ELTE TTK Kémiai Intézet

Mikor nyertél vagy értél el helyezést kémiai versenyeken?

1975-ben 2. lettem az Irinyi-versenyen, 1976-ban és 1977-ben pedig 5. lettem az OKTV-n, minden évben a kémia tagozatos kategóriában. A válogatóversenyek nyomán nem kerültem be az olimpiára kiutazó csapatba.

Ki volt a felkészítő tanárod? Hogyan gondolsz vissza rá?

A budapesti Veres Pálné Gimnáziumba jártam, és Dr. Szereday Éva volt a felkészítő tanárom. Éva néni nagyon nagy tudású tanár volt, emellett nagyon lelkes, aktív és impulzív személyiség. Bármit lehetett kérdezni tőle: ekkor azonnal egy kiselőadást tartott a témáról, majd a felénél hirtelen abba hagyta, és megfelelő könyv vagy lexikon elolvasását ajánlotta. Ha valaki vette a fáradságot, akkor a kiselőadás és az azt követő olvasás együttes hatására sokat tanulhatott. Nemrégén a Veres Pálné Gimnázium kémiai előadótermében jártam, és örömmel fedeztem fel Szereday Éva fényképét a falon bekeretezve.

Milyen indíttatásból kezdted el a kémiával komolyabban foglalkozni?

Hatodikos általános iskolás koromban kezdtem el fizikát tanulni. Nagyon tetszett, és egy évig fizikus akartam lenni. Mielőtt hetedikes lettem, augusztus közepén megkaptuk az új tankönyveket, és mindegyikbe belelapoztam. A kémiakönyv teljesen lekötött, és élvezkedésre ronggyá olvastam. Már szeptember elején elértem, hogy a szüleim kémcsöveket és néhány vegyszert beszerezzenek, és így kipróbálhattam a tankönyvben olvasottakat. Nagy élmény volt, hogy a kísérletek eredménye megegyezett a tankönyvben leírtakkal.

Ismerted-e diákkorodban a KÖKÉL-t?

A KÖKÉL először „Kémiaversenyzők Híradója” néven jelent meg 1974-ben a győri Révai Miklós Gimnázium kiadásában, mint az Irinyi-verseny résztvevőinek hírlapja. Amikor neveztem az Irinyi-versenyre, akkor elküldték nekem az újság legfrissebb számát. Nagyon tetszett, és a szerkesztőségnek küldött levelemben megkértem a két korábban megjelent lapszámot is. Amikor az újság 1978-tól előfizethető lett, azonnal előfizettem rá (20,- Ft/év előfizetési díjjal), és az előfizetésem azóta is folytonos. Érdekes, hogy az 1979/2. szám még „Kémiaversenyzők Híradója” néven jelent meg, az 1979/3. szám pedig már a „Középiskolai Kémiai Lapok” nevet viselte. Középiskolás koromban ez volt az egyetlen forrás, ahol kémiai versenypéldákat lehetett találni, és azóta is végigolvasom minden számát. Lehetséges, hogy én vagyok az egyetlen, akinek a KÖKÉL és elődje összes eddig megjelent lapszáma megvan. Az elmúlt években többször javasoltam, hogy a nálam levő lapszámokat szkenneljék be, és tegyék fel a Webre, de eddig nem jártam sikerrel.

Hozzásegítettek-e a pályaválasztásodhoz a versenyeken elért eredmények?

Az én korosztályomnak természetes volt, hogy aki az OKTV-n kémiából jó helyezést ért el, az ELTE vegyész szakán tanult tovább. Az évfolyamtársaimnak majdnem felét ismertem már a kémiaversenyekről.

Mi a végzettséged és a pillanatnyi foglalkozásod? (Maradtál-e a kémiai pályán? Ha nem, miért?)

A gimnáziumban olyan matematikatanárom volt, aki hatékonyan utáltatta meg velem a matematikát. A vegyész szakon jöttem rá, hogy a matematika is érdekes, és a vegyész szak 5. évével együtt elkezdtem az alkalmazott matematika szakot is levelező tagozaton. Akkoriban még senki nem számolgatta az „államilag finanszírozott félévek” számát, és az új szak felvételéhez elegendő volt egy dékánhoz írt kérelem. 1983-ban végeztem vegyészként és 1988-ban kaptam alkalmazott matematikusi diplomát. A kutatói pályámat 1983-ban az MTA Központi Kémiai Kutatóintézetében kezdtem és 1995-ben mentem át az ELTE Kémiai Intézetébe, ahol most egyetemi tanár vagyok. Sokat jelentett a

szakmai fejlődésem és a világlátásom számára, hogy a 90-es évek elején két évet tölthettem Angliában, a Leedsi Egyetemen. A kutatási területem a kémia, a fizika és a matematika interdiszciplináris területe. Olyan kutatási témákban is részt vettem már, amelyek a biológia vagy a földtudomány területére estek. A sok, egyszerre lejátszódó kémiai reakcióval leírható folyamatok vizsgálatával foglalkozom. Ilyen folyamatok játszódnak le például a lángokban, a légkörben és a sejtek belsejében.

Van-e kémikus példaképed (akár kortárs is)? Miért pont ő?

Sok olyan emberrel találkoztam az eddigi pályám során, akinek egy-egy tulajdonságát, hozzáállását, egy-egy területen a tudását nagyra becsültem, és követendőnek tartottam. Olyannal nem találkoztam, akit minden szempontból példaképnek tarthatnék.

Mit üzensz a ma kémia iránt érdeklődő diákoknak?

Az egyik pszichológiai irányzat szerint a boldogság elérésének egyik módja a „flow-élmény”. Ekkor „az ember teljesen elmerül abban, amit éppen csinál, amitől energiával töltődik fel, abban teljesen részt vesz, teljesen átadja magát a folyamatnak, és ebben örömet leli” (<https://hu.wikipedia.org/wiki/Flow-élmény>). Úgy vettem észre, hogy a kémiai kutatómunka a flow-élmény elérésének egyik hatékony módja. Ajánlom mindenkinek.

Mi a hobbid – a kémián kívül? Van-e kedvenc anyagod?

A kutatói munka része, hogy az ember évente egy-két alkalommal konferencián vesz részt külföldön. Ilyenkor mindig igyekszem a konferencia helyszínének történelméből is felkészülni az utazás előtt, mert ezután már más szemmel nézem a helyszíneket. Ki szokott derülni, hogy bizonyos események nem is úgy zajlottak le, ahogy addig gondoltam; hogy nem is távoli helyeken olyan érdekes dolgok történtek, amikről korábban nem is hallottam.